

STRATEGII DE EVALUARE A REZULTATELOR ȘCOLARE DIN CLASELE PRIMARE LA DISCIPLINA LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

Corina JARDAN, profesor la clasele primare, grad didactic superior

Liceul Teoretic „Mihail Sadoveanu”, mun. Chișinău, Republica Moldova

<https://orcid.org/0000-0002-4307-5606>

CZU: 373.3.091.27:[811.135.1+821.135.1]

DOI: 10.46727/c.04-05-11-2022.p111-115

Rezumat. Strategiile de evaluare includ un ansamblu de metode, forme, tehnici structurate în raport de obiectivele specifice ale activității didactice și se clasifică în dependență de mai multe criterii. La disciplina limba și literatura română în clasele primare cel mai des se utilizează următoarele tipuri de evaluări: *evaluarea inițială, evaluarea formativă și evaluarea sumativă.*

Cuvinte cheie: evaluare, tipuri de evaluare, elevi, instrumente de evaluare.

Summary. Evaluation strategies include a set of methods, forms, techniques structured in relation to the specific objectives of the didactic activity and are classified depending on several criteria. In the discipline of Romanian language and literature in primary classes, the following types of assessments are most often used: initial assessment, formative assessment and summative assessment.

Key words: evaluation, types of evaluation, students, evaluation tools.

Evaluarea în procesul de învățământ se realizează alături de predare și învățare, fiind activitatea de colectare, interpretare și validare a datelor despre elevi pentru optimizarea sistemului educațional. *Strategia de evaluare* cuprinde îmbinarea și succesiunea în care se aplică metodele, instrumentele și probele de evaluare.

Strategiile de evaluare reflectă tendința de extindere a acțiunilor evaluative: de la verificările tradiționale la evaluarea rezultatelor învățării, a situațiilor de instruire/învățare.

S. Cristea afirmă „Strategiile de evaluare includ un ansamblu de metode, forme, tehnici structurate în raport de obiectivele specifice ale activității de educație/instruire. În consecință, sunt utilizate pe termen mediu și lung la nivelul tuturor activităților de educație/instruire” [2, p.119].

Strategiile de evaluare reprezintă manierele operaționale de stabilire a:

- formelor și tipurilor de evaluare;
- metodelor, tehnicilor și probelor de evaluare a randamentului școlar, a modalităților de îmbinare a acestora și a momentului/momentelor în care ele se aplică, în conformitate cu obiectivele educaționale urmărite și cu conținuturile selectate;
- descriptorilor de performanță, baremelor, sistemelor de notare [1, p.176].

Strategiile de evaluare se clasifică după următoarele criterii:

1. *Momentul integrării în structura de funcționare a educației/instruirii:*

- a) Strategia de evaluare inițială (la începutul activității/anului, semestrului, capitolului, lecției);
- b) Strategia de evaluare continuă (pe tot parcursul activității);
- c) Strategia de evaluare finală (la sfârșitul activității – lecției, capitolului, semestrului, anului).

2. *Funcția specifică asumată prioritar:*

- a) Strategia de evaluare predictivă (funcție de diagnoză – prognoză);

- b) Strategia de evaluare formativă (funcție de formare continuă a elevilor, dar și a profesorilor);
- c) Strategia de evaluare sumativă/cumulativă (funcție de însumare și cumulare a rezultatelor pentru stabilirea deciziei finale).

3. Reperul/referentul pedagogic prioritar:

- a) Strategia de evaluare normativă;
- b) Strategia de evaluare formativă [2, p.120].

Din punct de vedere al situațiilor de evaluare în contextul evaluării criteriale prin descriptori, se evidențiază:

- *evaluarea instrumentală* realizată în condiții special create ce presupun elaborarea și aplicarea unor instrumente de evaluare (test însoțit de matrice de specificații și barem de corectare/apreciere; probă orală, scrisă, practică sau combinată; fișe/ grile de autoevaluare/ evaluare reciprocă etc.);
- *evaluarea non-instrumentală* realizată în circumstanțe obișnuite pe baza observării activității elevilor și a feedback-ului imediat, fără folosirea instrumentelor de evaluare; este destinată sensibilizării partenerilor angajați în proces (cadrul didactic și elevii) la manifestările comportamentului performanțial al elevilor, având scopul prevenirii și combaterii dificultăților și eficientizării procesului didactic [4, p.11].

Evaluarea inițială la disciplina limba și literatura se realizează la începutul anului școlar, la începutul unei activități de învățare, pentru cunoașterea nivelului de pregătire al elevilor cu care va lucra învățătorul și urmărește stabilirea nivelului de cunoștințe ale elevilor, lacunelor.

Cele două funcții de bază sunt: *funcția diagnostică* care depistează eventualele deficiențe în pregătirea elevilor și dificultățile de învățare și *funcția prognostică* care sugerează profesorului condițiile probabile ale desfășurării noului program și îi permite acestuia anticiparea rezultatelor.

Se poate realiza prin variate modalități: *probă orală, scrisă sau practică; test; dictare ortografică; interogare evaluativă; tehnici interactive: gândește-perechi-prezintă, jurnalul dublu, pixuri în pahare etc..*

De exemplu, *dictarea ortografică* utilizată la evaluarea inițială, urmărește evidențierea aspectelor de ortografie și punctuație.

Dictarea propriu -zică

„Într-adevăr, Iepure l-a invitat la el în vizuină și l-a ospătat cu miere, lapte și pâine. Winnie a înfulecat cu poftă tot ce era în dulap. Și-a luat apoi la revedere de la Iepure și a început să se cațere afară din vizuină. Trăgea cu labele din față, împingea cu cele din spate, reușise să scoată nasul, apoi urechile, apoi umerii și apoi...

– Au, ajutor! Ar fi bine să mă întorc înapoi... O, dar nu pot nici înapoi! Au, ajutor!

Iepure a ieșit din vizuină pe cealaltă intrare și l-a întrebat:

– Ai rămas înțepenit?

– Da, din cauză că ușile din față nu sunt destul de mari”.

Metodologia evaluării criteriale prin descriptori propune trei tipuri de *evaluare formativă: interactivă, punctuală și în etape*.

Caracteristici ale evaluării formative:

- este o evaluare criterială, bazată pe produse școlare, cu excepția evaluării interactive;
- prezintă un feedback imediat;
- se încurajează opiniile elevilor și rezultatele învățării;
- nu se „penalizează” nereușitele elevilor;
- intervine în timpul fiecărei sarcini de învățare;
- permite elevului să se autoaprecieze;
- permite învățătorului să intervină, pentru a-l corecta pe elev.

Evaluarea formativă este evaluarea care ameliorează, produce schimbări imediate și cu efecte pozitive în pregătirea elevilor.

Evaluarea formativă interactivă se realizează aproape la fiecare lecție de limba și literatura română, vizează *aprecierea de conținut*, utilizând expresii: ai scris corect, ai citit bine, ai povestit, utilizând cuvintele cheie, ai citit cu intonație potrivită, fii atent la scris, poți mai bine, etc.. Referindu-ne la activitățile realizate la limba și literatura română, utilizăm expresii de tipul: ai fost activ, te-ai implicat; știu că poți să te implici; ai nevoie de mai mult curaj, etc..

Acest tip de evaluare este spontană fără instrumentare, utilizându-se cuvinte încurajatoare: bravo, ești de laudă, etc.

Exemplu de evaluare formativă interactivă, clasa I.

Orașul Giurgiu

Angela, Gina și alți colegi vor merge în orașul Giurgiu.

- Este un oraș plăcut, spune Gina.
- Tatăl meu este inginer aici! adaugă Sergiu.

Copiii sunt încântați de frumusețea orașului.

a) Subliniază trei cuvinte din text care conțin grupul de litere gi / Gi.

b) Transcrie propoziția în care se folosește semnul exclamării.

Evaluarea formativă punctuală se raportează la o unitate de competență, are la bază un produs școlar sau câteva produse selectate pentru unitatea de competență vizată, ce conține criteriile de succes. Se realizează, de obicei, după 4-6 lecții. Se creează elevilor condiții de evaluare reciprocă; este ghidată de către învățător; presupune valorificarea unei capacități; se realizează pe bază de instrumente; include utilizarea cuvintelor încurajatoare, cu oferirea de descriptori, fără calificative.

Exemplu P30. Dictarea (clasa a II-a)

1. Scriu corect cuvintele.
2. Respect regulile ortografice și de punctuație.
3. Respect cerințele organizării estetice a scrisului în pagină.
4. Scriu lizibil și cu acuratețe

Sună clopoțelul. Ușile claselor se deschid. Curtea școlii se umple de copii: băieței și fetețe. Ei se joacă. Paraschiva și Angela sar coarda. Pe terenul de baschet băieții bat mingea. Cei mai mici caută să prindă o ciocănitoare. Toți școlarii sunt veseli. Doamna învățătoare întreabă:

– Cine a fugit cel mai bine?

– Gheorghită este primul. El i-a întrecut pe toți. George, Cecilia, Marcela și Chiriac au rămas în clasă. Ei sunt elevi deserviciu: șterg tabla, aerisesc clasa, aduc cretă, udă buretele.

Evaluarea formativă în etape se proiectează la nivel de proiectare de lungă și de scurtă durată, pe parcursul unei unități de învățare. Este instrumentală, ghidată de învățător, realizându-se două evaluări într-o unitate de învățare. Elevii sunt conștienți de demersurile evaluative întreprinse. Caracteristici evaluării formative pe etape sunt: este de tip reflexiv; se evaluează produsele școlare în raport cu o finalitate, pe baza criteriilor stabilite. Le creează elevilor condiții de autoevaluare și autoreglare a învățării și presupune valorificarea a 1-3 capacități. Include uneori utilizarea cuvintelor încurajatoare, cu oferirea de descriptori, fără calificative.

Tabelul 1. Produse școlare pentru proba de evaluare

P33. Scrisul	P29. Răspuns la mesaje
1. Iau poziția corpului, mâinii, caietului. 2. Respect forma și mărimea literelor. 3. Respect spațiul și înclinația uniformă.	1. Urmăresc atent mesajul transmis. 2. Alcătuiesc un enunț de răspuns conform situației propuse. 3. Respect ordinea ideilor. 4. Semnez mesajul transmis. 5. Respect regulile de scriere și de punctuație.

Degețica

Degețica era o fetiță mică de tot, gingașă și drăgălașă. Nefiind mai mare decât un deget, i se spunea Degețica.

Într-o noapte, pe când ședea în pătuțul ei, pe un ochi de fereastră spart a intrat o broască. Broasca era urâtă, mare și jilavă.

– Ar fi tocmai bună de nevastă pentru băiatul meu, a gândit broasca. Ea a luat coaja de alună în care dormea Degețica și a sărit în grădină.

Pe la marginea grădinii curgea un râu. În malul râului cel mâlos ședea broasca cu feciorul ei.

- Găsește și subliniază în text propoziția care o caracterizează pe Degețica .
- Subliniază trei cuvintele - cheie din text.

- Formulează mesajul textului _____

Elevii se apreciază în baza descriptorilor: independent, ghidat, cu sprijin (tabelul 2)

Tabelul 2. Caracteristica descriptorilor

Sprijin	Ghidat	Independent
Efectuează proba cu multe greșeli; cu incompletitudini; cu incoerențe; cu ezități depășite ca rezultat al sprijinului (indicațiilor, explicațiilor) oferit de învățător.	Efectuează proba cu unele greșeli mici; cu incompletitudini mici; cu incoerențe mici; cu ezități mici, depășite ca rezultat al ghidării (întrebărilor orientative) oferite de învățător.	Efectuează proba fără greșeli: corect; complet; coerent; fără ezități.

Evaluarea sumativă se realizează la sfârșit de unitate de învățare sau sfârșit de semestru/an școlar. Este instrumentală, ghidată de învățător și se apreciază rezultatele învățării în baza mai multor produse școlare. Elevii sunt apreciați cu calificative și rezultatele elevilor se înregistrează în catalog. Cel mai des se utilizează testul de evaluare.

Evaluarea sumativă orală reprezintă o formă a conversației evaluative prin care învățătorul urmărește determinarea cantitativă și calitativă a performanțelor elevilor. Evaluarea sumativă orală (ESO) are drept scop verificarea gradului de posedare a competențelor de comunicare orală:

- perceperea corectă a mesajului audiat, citit, auzit în limitele standardelor de conținut;
- utilizarea în contexte noi, necunoscute a vocabularului însușit;
- producerea mesajelor orale, în variate contexte. se realizează în baza cardurilor elaborate de către învățător.

Tabelul 3. Modele de carduri

Card 1	Card 1
1. Citește cu voce tare doar dialogul din text. 2. Formulează o întrebare în baza textului. 3. Explică cine pronunță fiecare replică.	1. Citește cu voce tare doar dialogul din text. 2. Completează casetele libere cu ideile tale. 3. Enumeră personajele.

Cele trei tipuri de evaluare vizează rezultate școlare obținute de elevi într-un interval de timp definit, instituie evaluarea ca mijloc de formare a elevului și permit observarea evoluției dezvoltării competențelor elevilor.

Bibliografie:

1. BOCOȘ, M., JUCAN, D. Teoria și metodologia instruirii. Teoria și metodologia evaluării. Perspective și instrumente didactice pentru formarea profesorilor. Pitești: Editura Paralela 45. 2017, 214 p. ISBN 978-973-47-24840.
2. CRISTEA, S. Evaluarea pedagogică. In: Revista de teorie și practică educațională a Centrului Educațional "PRO DIDACTICA" Nr. 5-6 (33-34), 2005, p.118- 120.
3. MANOLESCU, A. Teoria și metodologia evaluării. București: Editura universitară, 2010. ISBN 978-973-749-952-3.
4. Metodologia privind evaluarea criterială prin descriptori în învățământul primar clasele I-IV. Chișinău, 2019.